

บทสะท้อนแนวคิดด้วยชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้ THE REFLECTION ON THE CONCEPTS OF INSTRUCTIONAL PACKAGE, LEARNING ACTIVITY PACKAGE AND LEARNING PACKAGE

วิเชียร อังรังโสธสิกุล^{1*}
Wichian Thamrongsotthisakul^{1*}

¹คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

¹Faculty of Education, Naresuan University, Phitsanulok, 65000, Thailand

*Corresponding Author, E-mail: wichianth@hotmail.com

บทคัดย่อ

ชุดการสอนเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้พัฒนาขึ้นตามระบบการสอนแบบศูนย์การเรียนรู้โดยใช้ชุดการสอนสื่อประสมแผนจุฬา เมื่อ พ.ศ. 2516 เพื่อทดลองใช้กับนิสิตปริญญาโทที่เรียนรายวิชา “เทคโนโลยีกับการศึกษาร่วมสมัย” ที่แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันชุดการสอนเป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่ครูนิยมนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาเพื่อทำเป็นผลงานทางวิชาการอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้นเรียน รวมทั้งได้รับความนิยมในการนำชุดการสอนมาพัฒนาเป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์และการศึกษาค้นคว้าอิสระของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโท โดยเฉพาะในสาขาหลักสูตรและการสอน มีงานวิจัยจำนวนมากได้ตั้งชื่อและกำหนดนิยามของชุดการสอนขึ้นมาใหม่อย่างสับสนปะปนกัน บทความนี้จะนำเสนอความคิดว่าด้วยชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความหมาย ลักษณะ และคุณค่าของชุดการสอน รวมถึงหลักการเรียนรู้ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างและใช้ชุดการสอน การนำเสนอแนวคิดดังกล่าวนี้เพื่อเป็นหลักคิดสำหรับนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู อาจารย์ และผู้ใช้ชุดการสอนให้หันกลับมาพิจารณาว่า จากแรกเริ่มชุดการสอน แปลงเปลี่ยนเป็นชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้ นั้น มีพัฒนาการทั้งในแง่ของความหมาย ลักษณะ และคุณค่า รวมถึงหลักการเรียนรู้ และทฤษฎีการเรียนรู้ที่นำไปสู่การสร้างและใช้ที่แตกต่างกัน

คำสำคัญ: บทสะท้อนแนวคิด ชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ชุดการเรียนรู้

Abstract

An instructional package is an educational innovation that was developed by Prof. Dr. Chaiyong Brahmawong through instructional system for Learning-Center Classroom using “Chula Plan” multi-media instructional packages in B.E. 2516. This instructional package was tried out with master degree students who enrolled in “Technology and Contemporary Education” at Department of Audio Visual Education, Faculty of Education, Chulalongkorn University. Now, the concept of an instructional package is widely used among teachers in their teaching and creating

academic works in every grade level. This concept is also commonly employed in research in the form of thesis or independent study of master degree students in curriculum and instruction program. Due to the broad application of the concept, the name and the definition of the instructional package were defined differently by many researchers and this caused the confusion among educators. This article aimed at presenting the concepts of an instructional package, a learning activity package, and a learning package in the term of its meanings, characteristics, and values.

In addition, the learning principles and learning theories for developing and using an instructional package are also discussed. This article was written for academics in curriculum and instruction field, educators, teachers, and instructional package users in order to provide the consideration about the development of an instructional package, a learning package, and a learning activity package focusing on its meaning, characteristics, values, and learning principles and theories that are used for different purposes.

Keywords: The Reflection on the Concepts, Instructional Package, Learning Package, Learning Activity Package

บทนำ

สื่อ (media) เป็นเครื่องมือ เอกสาร สิ่งของ บุคคล หรือกิจกรรม ที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างของ 2 สิ่ง หรือ เชื่อมเรื่องราวจากบุคคลหนึ่งไปสู่อีกบุคคลหนึ่งหรือกลุ่มบุคคลอื่น และเป็นตัวกลางที่กระตุ้นการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อให้มีความเข้าใจได้เร็วขึ้น (Royal Institute of Thailand, 2012, p. 347) จากนิยามของ “สื่อ” ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า สื่อเป็นบริบททางการสอนระดับห้องเรียนที่อยู่ใกล้ตัวผู้สอนและผู้เรียนและมีอิทธิพลต่อการเรียน การสอน

ชุดการสอนเป็นสื่อหรือนวัตกรรมทางการศึกษาที่ ศาสตราจารย์ ดร.ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้พัฒนาขึ้น ตามระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬา เมื่อ พ.ศ. 2516 เพื่อทดลองใช้กับนิสิตปริญญาโทที่เรียนรายวิชา “เทคโนโลยีกับการศึกษาร่วมสมัย” ที่แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ผลการทดลองใช้ปรากฏว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนิสิตที่เรียนจากชุดการสอนแตกต่างจากนิสิตที่เรียนจากการสอน แบบบรรยาย แต่เมื่อทดสอบหลังการทดลอง 4 สัปดาห์ ปรากฏว่าความคงทนในการเรียนรู้ของกลุ่มทดลองสูงกว่า กลุ่มควบคุม จากนั้นระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬาได้รับการเผยแพร่ครั้งแรก เมื่อ พ.ศ. 2517 โดยการจัด พิธีมอบรางวัลปฏิบัติการแก่คณาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ และคณะพาณิชยศาสตร์และการ บัญชี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น และมหาวิทยาลัยอื่นๆ อีก ครั้งหลังสุดจัดขึ้นเมื่อเดือน มีนาคม พ.ศ. 2523 สำหรับระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษาชั้นได้นำระบบการผลิตชุดการสอนแผนจุฬาไปใช้ในการ จัดการฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการแก่คณาจารย์วิทยาลัยครูและครูประจำการตามภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ

ปัจจุบัน ชุดการสอนเป็นสื่อที่ครูนิยมนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและพัฒนาเพื่อทำเป็นผลงาน ทางวิชาการอย่างแพร่หลายในทุกระดับชั้นเรียน รวมทั้งได้รับความนิยมในการนำชุดการสอนมาพัฒนาเป็นหัวข้อ วิทยานิพนธ์และการศึกษาค้นคว้าอิสระของนิสิตนักศึกษาระดับปริญญาโท โดยเฉพาะในสาขาหลักสูตรและการ สอน มีงานวิจัยจำนวนมากได้เรียกชื่อและกำหนดนิยามของชุดการสอนขึ้นมาใหม่อย่างสับสนปะปนกัน ผู้เขียนจึง

เขียนบทความนี้ขึ้นเพื่อนำเสนอแนวคิดซึ่งแบ่งเป็น 4 หัวข้อใหญ่ ประกอบด้วย 1) ชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้: ปัญหาการนิยามศัพท์ 2) วิวัฒนาการของศาสตร์ทางการสอน: จากการสอน การเรียน การสอน สู่การสร้างความรู้โดยผู้เรียน 3) ชุดการสอน และ 4) ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู และอาจารย์เพื่อการใช้ชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้: ปัญหาของการนิยามศัพท์

เมื่อพิจารณาปัญหาการเรียกชื่อและกำหนดนิยามของชุดการสอนที่แปลกแตกต่างไปจากแนวคิด และหลักการแรกเริ่ม มีการเรียกชื่อและกำหนดนิยามขึ้นมาใหม่เองโดยปราศจากหลักการที่มาสสนับสนุน เช่น ชุดกิจกรรม และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ เป็นต้น ก่อให้เกิดความสับสนที่นับวันจะมีปริมาณมากขึ้น การที่นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู อาจารย์ ได้มีการเรียกชื่อและกำหนดนิยามขึ้นมาใหม่นั้น มีคำถามที่น่าสับสนใจ คือ การที่นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู และอาจารย์ ได้เรียกชื่อและกำหนดนิยามขึ้นมาใหม่นั้น ได้อธิบายเหตุผลอย่างไร และเหตุผลนั้นถูกต้องตามหลักวิชาโดยเฉพาะวิชาทางด้านศาสตร์การสอน และศาสตร์ด้านเทคโนโลยีการศึกษาหรือไม่ ประเด็นสำคัญคือ แนวทวิวิชาการจะยอมรับการเรียกชื่อและการให้คำนิยามขึ้นมาใหม่โดยปราศจากหลักการที่มาสสนับสนุนได้หรือไม่ อย่างไร นอกจากนั้นการสื่อสารที่ผิดพลาดคลาดเคลื่อน สับสน ที่นับวันจะมีปริมาณมากขึ้น เช่น ผู้วิจัยตั้งใจจะใช้คำว่า “ชุดกิจกรรม” “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” หรือ “ชุดการเรียนรู้” แต่เวลาให้ความหมาย กลับเขียนว่าเป็น “ชุดของสื่อประสมหลายชนิด ใช้สอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อใช้ในการพัฒนาผู้เรียน” ซึ่งมีนัยความหมายของ “ชุดการสอน” ที่เป็นคำศัพท์และนิยามที่ใช้ตั้งแต่แรกเริ่มที่ริเริ่มและให้นิยามโดย ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ดังตัวอย่างที่คัดลอกมาจากงานวิจัยดังต่อไปนี้

ตัวอย่างการให้เหตุผลประกอบการเรียกชื่อ

ชุดการเรียนรู้ เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสามารถ คำว่าชุดการเรียนรู้ เดิมใช้คำว่าชุดการสอน นักการศึกษาได้เปลี่ยนมาใช้คำว่าชุดการเรียนรู้ ซึ่งเป็นการเน้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยให้ผู้เรียนได้ใช้สื่อและนวัตกรรมต่างๆ ในชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Hongthong, 2003, p.15)

ชุดกิจกรรมการเรียนรู้หรือชุดเรียนมาจากคำว่า Instructional Package หรือ Learning Package หรือ Instruction Kits เดิมใช้คำว่า ชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาประกอบการสอน แต่ต่อมาแนวคิดที่จะจัดการสอนโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนมีอิทธิพลมากขึ้น จึงมีผู้นิยมเรียกชุดการเรียน บางคนเรียกรวมกันว่า ชุดการเรียนการสอน การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้คำว่า “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” เพื่อที่จะได้ครอบคลุมถึงกิจกรรมของครูและนักเรียน (Marksub, 2012, p.10)

ตัวอย่างการสรุปความหมาย

ชุดการเรียนรู้ หมายถึง หน่วยการเรียนรู้สำเร็จรูปที่ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตนเองโดยศึกษาคำชี้แจงและทำกิจกรรมตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ในชุดนั้น ทำให้ผู้เรียนมีความรู้และบรรลุวัตถุประสงค์ของชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง (Hongthong, 2003, p.15)

จากการศึกษาเอกสารสรุปได้ว่า ชุดกิจกรรมการเรียนรู้คือ สื่อการเรียนรู้ที่จัดลำดับขั้นตอนของเนื้อหาและกิจกรรมให้เป็นระบบรัดกุม กำหนดจุดประสงค์ของกิจกรรม กำหนดกิจกรรม เวลา และสื่อการสอนไว้อย่างชัดเจน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ด้วยตัวเอง และบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างมีประสิทธิภาพภายในระยะเวลาอันสั้น (Marksub, 2012, p.11)

นอกจากนี้แล้ว ผู้วิจัยหลายคนยังได้ใช้ศัพท์ภาษาอังกฤษในคำเดียวกัน แตกต่างกันไป ดังเช่น “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” มีผู้ใช้ภาษาอังกฤษว่า Instructional Package, Instructional Activities Packages, Learning Activity Package, Learning Activity Packages เป็นต้น

เมื่อพิจารณาเหตุผลที่ผู้วิจัยได้อธิบายแล้วพบว่า ผู้วิจัยส่วนใหญ่ที่ใช้ “ชุดกิจกรรม” “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” หรือ “ชุดการเรียนรู้” ต่างอธิบายเหตุผลว่า เดิมใช้คำว่า ชุดการสอน เพราะเป็นสื่อที่ครูนำมาประกอบการสอน แต่ต่อมาแนวคิดที่จะจัดการสอนโดยให้นักเรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้มีอิทธิพลมากขึ้น จึงมีผู้นิยมเรียกชุดการเรียนรู้ นอกจากมีการเรียกชื่อภาษาไทยและให้นิยามที่สับสนแล้ว ยังมีการใช้ภาษาอังกฤษที่สับสนอีกด้วย ความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนเช่นนี้ เกิดขึ้นจำนวนมาก ทั้งในเอกสารทางวิชาการ และเอกสารงานวิจัยทั้งประเภทวิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ และผลงานทางวิชาการของครูในสถานศึกษาชั้นพื้นฐาน ปัญหาที่เกิดขึ้นดังได้กล่าวมา ผู้เขียนคิดว่าเกิดจากความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในเรื่องวิวัฒนาการของศาสตร์ทางการสอนซึ่งเกี่ยวข้องกับคำว่า การสอน การเรียนการสอน และการเรียนรู้ และเกิดความสับสนกับคำว่า การจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เมื่อนำมาใช้กับคำว่า ชุดการสอน จึงเกิดความสับสนขึ้นได้ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้วิจัยต้องศึกษาวิวัฒนาการของศาสตร์ทางการสอน

วิวัฒนาการของศาสตร์ทางการสอน: จากการสอน การเรียนการสอน สู่การสร้างความรู้โดยผู้เรียน

ผู้เขียนได้สังเคราะห์ความรู้เรื่อง วิวัฒนาการของศาสตร์ทางการสอนซึ่งเกี่ยวข้องกับคำว่า การสอน การเรียนการสอน การเรียนรู้ และหลักการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมาจากตำรา ศาสตร์การสอน องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ (Khaemmani, 2011)

1. พัฒนาการของ “การสอน” และ “การเรียนการสอน ”

ทศนา ขมมณี ได้อธิบายวิวัฒนาการของศาสตร์ทางการสอนไว้ สรุปได้ว่า การสอนเป็นเรื่องที่มีประวัติความเป็นมายาวนาน พร้อมๆ กับการมีมนุษย์เกิดขึ้นในโลก ความคิดเกี่ยวกับการสอนมีวิวัฒนาการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคตามสมัย การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญๆ เริ่มตั้งแต่การสอนในลักษณะที่ไม่มีรูปแบบแน่นอนตายตัว เกิดขึ้นโดยทั่วไป ไม่เลือกเวลาและสถานที่ การสอนจึงเป็นพฤติกรรมทางธรรมชาติของมนุษย์ การสอนในยุคแรกเกิดขึ้นเมื่อมีนักปราชญ์นักคิดและเจ้าลัทธิต่างๆ เกิดขึ้น และเริ่มใช้วิธีการครอบงำความคิด (indoctrination) ให้ผู้เรียนละทิ้งความคิดความเชื่อเดิม ต่อมาเปลี่ยนเป็นการพร่ำสอนความคิดความเชื่อโดยการซักจูง โน้มน้าว (inculcation) ให้ผู้เรียนเห็นคล้อยตามโดยใช้ความสามารถและศิลปะเฉพาะตัวในการสอน ไม่สามารถฝึกฝนกันได้ การสอนในยุคแรกๆ จึงมีลักษณะเป็นศิลป์ (art) ต่อมาจึงเริ่มมีการสอน (teaching) หรือเริ่มมีลักษณะเป็นศาสตร์ (science) มากขึ้น นับตั้งแต่สมัยของแฮร์บาร์ต (Harbart) ในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 เป็นต้นมา การสอนเริ่มมีลักษณะเป็นระบบระเบียบ มีขั้นตอนที่ชัดเจนขึ้น ดังเช่น การสอน 5 ขั้นตอนของแฮร์บาร์ต หลังจากนั้นนักคิด นักจิตวิทยาทั้งหลายก็เริ่มสนใจศึกษาค้นคว้าวิจัยทางด้านการเรียนรู้และการสอนเพิ่มขึ้น การสอนเป็นเรื่องที่มีหลักการ ทฤษฎี มีแบบแผนที่ศึกษาและฝึกฝนกันได้ มิใช่เรื่องที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือต้องใช้ความสามารถและศิลปะเฉพาะตัวอีกต่อไป อย่างไรก็ตาม การสอนก็ยังคงเป็นการยึดครูเป็นศูนย์กลาง ครูเป็นผู้แสดง ผู้เรียนเป็นผู้รับ

ต่อมาแนวคิดทางการสอนได้เริ่มเปลี่ยนแปลงไปจากแนวคิดที่ให้ครูเป็นศูนย์กลาง เมื่อ จอห์น ดิวอี้ (John Dewey) นักการศึกษาคนสำคัญ ได้เสนอแนวคิดใหม่ “การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีจากการกระทำ” ดังนั้น

การสอนจึงควรเน้นที่ตัวผู้เรียนได้เรียนรู้จากการกระทำ (learning by doing) จากแนวคิดนี้ประกอบกับการศึกษาค้นคว้าวิจัยจำนวนมากในระยะต่อมาได้แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่ดีโดยมีการวางแผนและการใช้หลักการศึกษาดูเฉพาะหลักการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนการสอน สามารถช่วยให้การเรียนการสอนบรรลุผลสำเร็จได้ การเรียนการสอนจึงควรคำนึงถึงผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนควรมีบทบาทในการเรียนรู้มิใช่เป็นเพียงฝ่ายรับ แนวคิดในยุคนี้ได้สะท้อนออกมาให้เห็นคำศัพท์ว่า “instruction” ซึ่งหมายถึง “การเรียนการสอน” คำนี้มีความหมายแตกต่างจากคำว่า “teaching” หรือ “การสอน” ไปบ้าง ดังที่ Buch (as cited in Khaemmani, 2011, pp.4-5) ได้อธิบายไว้ดังนี้

1. “การเรียนการสอน ” คำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน ในการเรียนการสอน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ แทนการที่ครูเป็นศูนย์กลางในการเรียน
2. “การเรียนการสอน ” เป็นการถ่ายทอดความรู้ ทักษะ และเจตคติต่างๆ โดยมีการเตรียมการ มีการวางแผนตามหลักวิชา มีขั้นตอนหรือกระบวนการสอนที่เป็นแบบแผนชัดเจน มีกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมาย เป็นการใช้ศาสตร์ในการสอน มากกว่าในเรื่องของ “การสอน”
3. “การเรียนการสอน ” ครอบคลุมปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ มิใช่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลเท่านั้น อาจเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสื่อต่างๆ ก็ได้ ในขณะที่ “การสอน” เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์คือครูกับผู้เรียน
4. “การเรียนการสอน ” มักเกิดขึ้นในสถานการณ์ของการเรียนการสอน ในขณะที่ “การสอน” เกิดขึ้นได้ทุกหนแห่งไม่จำกัดเวลาและสถานที่

ในยุคที่แนวความคิดนี้ได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย ประเทศไทยของเราก็รับแนวคิดนี้เข้ามาด้วย และใช้คำว่า “instruction” ซึ่งหมายถึง “การเรียนการสอน ” ในวงการการศึกษาอย่างแพร่หลายไปด้วย แต่ในทางปฏิบัติกลับพบว่ามีปัญหา ดังที่ ทิศนา ขัมมณี ได้อธิบายไว้ว่า แนวคิดในเรื่อง “instruction” หรือ “การเรียนการสอน ” ซึ่งมีความหมายถึงการสอนโดยคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ ความหมายของการสอนเปลี่ยนแปลงไปจากการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ซึ่งต้องอาศัยวิธีการหลากหลาย แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับโดยทั่วไป ประเทศไทยเราก็รับแนวคิดนี้เข้ามาด้วย และใช้คำนี้ในการสื่อสารกันในการแต่ในทางปฏิบัติ ครูส่วนใหญ่มีความเคยชินกับการสอนในลักษณะที่ครูเป็นศูนย์กลาง ประกอบกับไม่ได้รับการช่วยเหลือให้ปฏิบัติตามและฝึกทักษะการสอนตามแนวคิดใหม่อย่างเพียงพอ การสอนโดยครูเป็นศูนย์กลางจึงยังคงอำนาจอยู่อย่างเหนียวแน่นมาจนถึงปัจจุบัน ทั้งๆ ที่ใช้คำว่า “instruction” ลักษณะเช่นนี้เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เปลี่ยนเฉพาะชื่อ (label) หรือ “คำศัพท์” แต่ความหมายหรือมุมมองไม่ได้เปลี่ยนไป กล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงการใช้ “คำศัพท์” แต่ “กระบวนทัศน์” (paradigm) ในเรื่องนั้นไม่ได้เปลี่ยนแปลง ในขณะเดียวกัน ก็มีบุคคลอีกกลุ่มหนึ่งที่ได้มีการเปลี่ยนแนวคิดจาก “การสอน” มาเป็น “การเรียนการสอน ” แต่ด้วยความเคยชินและชอบคำศัพท์เดิมคือ “teaching” จึงยังคงใช้ศัพท์นี้ในการสื่อสาร แต่ใช้ในความหมายที่เปลี่ยนไป เช่นนี้เป็นลักษณะของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift) แต่ไม่เปลี่ยนคำศัพท์หรือชื่อของสิ่งนั้น (Khaemmani, 2011, p.5)

จึงอาจกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ของการสอนจากการถ่ายทอดความรู้ มาเป็นกระบวนทัศน์ของการเรียนการสอนคือการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีความสำคัญมากกว่าการเปลี่ยนคำศัพท์หรือชื่อของ “การสอน” มาเป็น “การเรียนการสอน ” แนวคิดนี้ปรากฏในคำอธิบายความหมายศัพท์ศึกษาศาสตร์ของราชบัณฑิตยสถานดังนี้ (Royal Institute of Thailand, 2012, p.132, 290)

Instruction การเรียนการสอน: การจัดประสบการณ์ กิจกรรมการเรียนรู้ และการฝึกทักษะโดยใช้ยุทธศาสตร์ กระบวนการ วิธีการ สื่อและเทคนิคต่างๆ ที่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามวัตถุประสงค์ที่กำหนด เป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ บทบาทการเรียนรู้ของผู้เรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน หรือกับสื่อต่างๆ ที่เหมาะสม บางครั้งมีผู้ใช้คำว่า การสอนในความหมายของการเรียนการสอน เช่น “curriculum and instruction”

Curriculum and instruction หลักสูตรและการสอน, หลักสูตรและการเรียนการสอน: 1) สาขาวิชาหนึ่งของศึกษาศาสตร์ที่ว่าด้วยการพัฒนา การจัดการศึกษาเกี่ยวกับหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน 2) แผนการจัดการศึกษาและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียน

จะเห็นได้ว่า จากนิยามข้างต้น แม้ว่าราชบัณฑิตยสถาน จะใช้คำว่า “การเรียนการสอน ” แต่ก็ได้อธิบายว่าการเรียนการสอนเป็นกระบวนการที่ให้ความสำคัญต่อผู้เรียน กระบวนการเรียนรู้ บทบาทการเรียนรู้ของผู้เรียน และปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้สอน ผู้เรียนกับผู้เรียน หรือกับสื่อต่างๆ ที่เหมาะสม ในขณะที่ curriculum and instruction ใช้ทั้งสาขาหลักสูตรและการสอน และหลักสูตรและการเรียนการสอน แต่ส่วนใหญ่ นิยมใช้หลักสูตรและการสอน และใช้คำว่า “การสอน” ในความหมายของ “การเรียนการสอน ” จึงเป็นการเปลี่ยนแนวคิดจาก “การสอน” มาเป็น “การเรียนการสอน ” ตามวิวัฒนาการของศาสตร์การสอนแต่ด้วยความเคยชินและชอบคำศัพท์เดิมคือ “teaching” จึงยังคงใช้ศัพท์นี้ในการสื่อสาร แต่ใช้ในความหมายที่เปลี่ยนไป เช่นนี้เป็นลักษณะของการเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm shift) แต่ไม่เปลี่ยนคำศัพท์หรือชื่อของสิ่งนั้น

2. การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (Student-Centered Instruction): ความคลาดเคลื่อนทางโมทัศน์ ต้นเหตุของปัญหาการนิยามศัพท์

การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นคำที่สร้างความสับสน และความเข้าใจผิด หรือความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนให้แก่ผู้ใช้หรือผู้ศึกษาสองคำนี้อย่างฉิวเฉียด เป็นอย่างมาก และดังที่ Khaemmani (2011, p.119) ได้อธิบายว่า แนวคิดเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น เริ่มมาตั้งแต่มีการใช้คำว่า “instruction” หรือ “การเรียนการสอน ” แทนคำว่า “teaching” หรือ “การสอน” โดยมีแนวคิดว่าการสอนครูต้องคำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญและช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่างๆ มิใช่เพียงการถ่ายทอดความรู้เท่านั้น เช่น การให้ผู้เรียนได้เรียนรู้โดยการกระทำ (Learning by doing) แต่เนื่องจากการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง เป็นวิธีที่สะดวกและง่ายกว่า รวมทั้งครูมีความเคยชินกับการปฏิบัติตามแบบเดิม ประกอบกับไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมให้ปฏิบัติตามแนวคิดใหม่อย่างเพียงพอ การสอนโดยครูเป็นศูนย์กลางจึงยังคงยึดครองอำนาจอยู่อย่างเหนียวแน่นมาจนปัจจุบัน ในทางปฏิบัติโดยเฉพาะประเทศไทย มิได้มีการปฏิบัติกันตามแนวคิดของ “instruction” เพียงแต่มีการใช้คำนี้ในความหมายของ “teaching” แต่ดั้งเดิม หรือพูดง่ายๆ ว่า เราใช้ศัพท์ใหม่ในความหมายเดิม โดยไม่ได้เปลี่ยนกระบวนทัศน์ (paradigm) ไปตามศัพท์ใหม่ที่นำมาใช้ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้าใจในเรื่องการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางอีกครั้งหนึ่ง

ผู้เขียนคิดว่าคำว่า “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Student-Centered Instruction) กับคำว่า “การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (student-centered learning) นั้นมีความหมายเหมือนกัน อาจแตกต่างกันเพียงแค่การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการใช้คำเมื่อกล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนของครู ในขณะที่การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางนั้น ใช้คำนี้เมื่อต้องการกล่าวถึงกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน สำหรับในบทความนี้ ผู้วิจัยใช้คำว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เนื่องจากต้องการนำเสนอแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครู

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในมโนทัศน์ของ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ผู้เขียนจึงนำเสนอเนื้อหาสาระด้วยคำถาม 2 ข้อ คือ 1) “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” คืออะไร และ 2) “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” มีคุณภาพมากกว่า “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง” ใช่หรือไม่

1) “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” คืออะไร คำตอบของคำถามนี้พิจารณาได้จากการให้ความหมาย “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Khaemmani, 2011, p.120) และความหมายของ “การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Royal Institute of Thailand, 2012, p.518) ตามลำดับดังนี้

การจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นตัวตั้ง โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับผู้เรียนและประโยชน์สูงสุดที่ผู้เรียนควรจะได้รับ และมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต้นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ อันจะนำผู้เรียนไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริง student-centered learning การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง: กระบวนการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ โดยใช้กระบวนการที่หลากหลายในการสร้างความรู้ความเข้าใจและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง

จากความหมายของ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” กับคำว่า “การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ที่ได้เสนอไว้ข้างต้นนั้น พบว่า มีความหมายเหมือนกัน กล่าวคือ เป็นการเรียน (ของผู้เรียน) และการสอน (ของผู้สอน) ที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ ได้มีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ โดยใช้กระบวนการที่หลากหลายในการสร้างความรู้ความเข้าใจและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง (ซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง) หรือกล่าวอย่างง่าย ได้ว่า “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” กับ “การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” เป็นการเรียน (ของผู้เรียน) และการสอน (ของผู้สอน) ที่ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้ นั้นเอง

“การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” กับ “การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” เป็นแนวคิดหรือหลักการในการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนต้องยึดถือ สามารถทำได้หลายแบบหลายลักษณะ หลายวิธีการสอน แม้ว่ากระบวนการหรือวิธีการสอนที่ดูแตกต่างกันไป แต่หากกระบวนการหรือวิธีการสอนนั้นช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ จนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง ก็ถือได้ว่าการสอนนั้นๆ เป็น “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ได้

Khaemmani (2011, pp.121-122) ได้อธิบายไว้และผู้เขียนบทความนี้สรุปว่า หากผู้สอน ครูสามารถออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญในการเรียนรู้โดยมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้อย่างต้นตัวทั้ง 4 ด้าน คือ ได้เคลื่อนไหวปฏิบัติกิจกรรมต่างๆ (กาย) ได้ใช้ความคิด (สติปัญญา) ได้มีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับผู้อื่น (สังคม) และเกิดความรู้สึกลึกซึ้งจะช่วยให้การเรียนรู้มีความหมายต่อตน (อารมณ์) การมีส่วนร่วมในลักษณะดังกล่าวจะเป็นปัจจัยส่งผลให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงได้ดี ซึ่งปกติโดยทั่วไปแล้ว ครู/ผู้สอนจะจัดการเรียนการสอนเช่นนี้ได้ ก็ต้องดำเนินการที่สำคัญๆ 2 ประการ คือ 1) ครูต้องคิดจัดเตรียมกิจกรรม/ประสบการณ์ที่จะเอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างต้นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ และ 2) ในขณะที่ดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน ครู

ควรลดบทบาทของตนเองลงและเปลี่ยนแปลงบทบาทจากการถ่ายทอดความรู้ไปเป็นผู้อำนวยความสะดวก/ช่วยให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่า แท้จริงแล้ว “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” นั้นเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ในขณะที่มีการเรียนการสอน ผู้เรียนต้องมีบทบาทสำคัญ และใช้เวลาของการเรียนการสอนในขณะนั้นมาก ครูมีบทบาทในลักษณะถ่ายทอดน้อยลง แต่เปลี่ยนไปทำหน้าที่ดูแลอำนวยความสะดวก กระตุ้นและให้คำชี้แนะหรือให้แนวทางต่างๆ ตามความจำเป็นเท่านั้น และเพิ่มบทบาทนอกเวลาการเรียนการสอนเพื่อการจัดเตรียมกิจกรรมหรือประสบการณ์หรือสื่อที่จะเอื้อให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมอย่างตื่นตัวและได้ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมเพื่อนำไปสู่การเกิดการเรียนรู้ที่แท้จริงตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้

2) “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” มีคุณภาพมากกว่า “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลาง” ใช่หรือไม่

เพื่อความเข้าใจเรื่องนี้ ควรพิจารณาจากคำอธิบายของ Khaemmani (2011, pp.122-123) ที่ได้อธิบายไว้และผู้เขียนบทความนี้สรุปว่า มีครูจำนวนมากเข้าใจว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ดี และการจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ไม่ดี และยังเข้าใจต่อไปว่า การจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางคือการสอนแบบบรรยาย ด้วยเหตุนี้ ครูจึงไม่กล้าสอนแบบบรรยาย หรือบอกอะไรให้แก่ผู้เรียน เพราะกลัวว่าจะได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่สอนแบบยึดครูเป็นศูนย์กลาง (ทั้งๆ ที่บางครั้งครูเป็นแหล่งความรู้หรือภูมิปัญญาในเรื่องที่ผู้เรียนกำลังเรียนรู้) แท้จริงแล้ว การสอนไม่ว่าจะเป็นครู ผู้เรียนหรือสื่อเป็นศูนย์กลางก็อาจจะเป็นได้ทั้งการสอนที่มีคุณภาพและไม่มีคุณภาพก็ได้ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน การจัดการเรียนการสอนโดยยึดครูเป็นศูนย์กลางอาจขาดคุณภาพได้ หากขาดการจัดกิจกรรมการมีส่วนร่วมและการใช้กระบวนการเรียนรู้ไม่เหมาะสม ในทางตรงกันข้าม ครูบางท่านจัดการเรียนการสอนโดยครูเป็นศูนย์กลางแต่สามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจได้ดี ก็เป็นการจัดการสอนที่มีคุณภาพได้ คุณภาพของการจัดการเรียนการสอนแต่ละแบบ (ครู ผู้เรียนหรือสื่อเป็นศูนย์กลาง) ขึ้นอยู่กับความเหมาะสมในการเลือกหลักการสอน การจัดการเรียนการสอน การออกแบบกระบวนการเรียนการสอน การเลือกใช้รูปแบบการสอน วิธีการสอน และเทคนิคการสอนที่เหมาะสมกับเนื้อหา ผู้เรียน และวัตถุประสงค์การเรียนรู้

การวิเคราะห์ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้น คงนำมาสู่ความเข้าใจเกี่ยวกับ “ชุดการสอน” กับ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ได้ว่า แท้จริงแล้ว ในการจัดการเรียนการสอน ไม่ว่าผู้สอนหรือผู้เรียนจะเป็นผู้ใช้สื่อการศึกษา แต่หากการใช้สื่อทั้งโดยครูและหรือผู้เรียนนั้นช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียน ทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ จนสามารถสร้างความรู้ความเข้าใจและการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองซึ่งเป็นการเรียนรู้ที่แท้จริง ก็ถือได้ว่าการสอนนั้นๆ เป็น “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะใช้คำว่า “ชุดการสอน” “ชุดการเรียนการสอน” “ชุดสื่อประสม” “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และ “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” ทั้งหมดล้วนเป็น “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”

“ชุดการสอน” “ชุดการเรียนการสอน” “ชุดสื่อประสม” “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และ “ชุดการเรียนรู้” นั้นล้วนแล้วแต่มุ่งไปที่ตัวผู้เรียนรายบุคคล เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเองมากขึ้นโดยอาศัยสื่อและเทคโนโลยีต่างๆ ซึ่งไม่ต้องอาศัยครูเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ครูก็ยังคงมีบทบาทอื่นๆ อยู่ เช่น บทบาทในการวางแผนการเรียนการสอน การติดตามการเรียนรู้ของผู้เรียน การเก็บรวบรวมข้อมูล และการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น ในหัวข้อถัดไปเป็นหัวข้อที่เกี่ยวกับความหมายและแนวคิด หลักการ ทฤษฎีของชุดการสอน

ชุดการสอน

1. ความหมายของชุดการสอน

คำนิยามเกี่ยวกับชุดการสอนที่ชัดเจนและได้รับการอ้างอิงมากที่สุด เห็นจะได้แก่คำนิยามของ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ผู้เริ่มต้นพัฒนาชุดการสอนอย่างจริงจัง มีแนวคิดว่าการนำสื่อการสอนมาใช้ให้มีประสิทธิภาพ ต้องให้อยู่ในรูปของสื่อประสมและการใช้สื่อประสมที่ดีจะต้องมีการจัดระบบให้อยู่ในรูปของชุดการสอน ดังนั้น การผลิตชุดการสอนจึงต้องมีระบบการผลิตซึ่งมีการกำหนดขั้นตอนไว้เด่นชัด จากความคิดนี้ ชัยยงค์ พรหมวงศ์ จึงได้ผลิตชุดการสอนระบบแรกในประเทศไทยและมีการเผยแพร่กันอย่างแพร่หลาย คือ ระบบการผลิตชุดการสอน แผนจุฬา หรือ “CHULA PLAN” เมื่อ พ.ศ. 2516 ที่แผนกวิชาโสตทัศนศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (Brahmawong, 1980, pp.8-11; Brahmawong, 1990, pp.118-119) ได้อธิบายความหมายของชุดการสอนไว้ในหนังสือ ระบบสื่อการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่า “ชุดการสอน หมายถึง การนำระบบสื่อประสมที่สอดคล้องกับเนื้อหา และประสบการณ์ของแต่ละหน่วย มาช่วยให้การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น” (Brahmawong as cited in Chaicharoen, 2011, p.196)

นับจากนั้นเพียงไม่กี่ปี ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ได้โอนไปรับราชการที่มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช และได้อธิบายเกี่ยวกับชุดการสอนไว้ในเอกสารการสอนชุดวิชา เทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา เล่มที่ 1 หน่วยที่ 2 กระบวนทัศน์นิเวศนาการและระบบสื่อการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช ว่าชุดการสอนหรือชุดการเรียน ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Instructional Package” เป็นสื่อประสมประเภทหนึ่งซึ่งมีจุดมุ่งหมายเฉพาะเรื่องที่จะสอน แม้ชุดการสอนจะเป็นเรื่องที่ค่อนข้างใหม่สำหรับบางคนแต่การศึกษาไทยได้มีแนวคิดการทำชุดการสอนมาเป็นเวลานานแล้ว แม้จะยังไม่มีคำว่า “ชุดการสอน” ขึ้นมาก็ตาม ชุดการสอนเป็นสื่อประสมที่ได้จากระบบการผลิตและการนำสื่อการสอนที่สอดคล้องกับวิชา หน่วย หัวเรื่อง และวัตถุประสงค์ เพื่อช่วยให้การเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้มีประสิทธิภาพ (Brahmawong, 1990, pp.113-114)

ในปัจจุบัน ชัยยงค์ พรหมวงศ์ ก็ยังคงให้ความหมายของชุดการสอนไว้เหมือนเดิม คือ “ชุดการสอน (Package) เป็นสื่อประสมที่พัฒนาขึ้นโดยตรง มีระบบตามวัตถุประสงค์ แนวคิด และเนื้อหาสาระ ชุดการสอนมีวัตถุประสงค์ที่จะสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น ชุดการสอนเรื่อง “กบ” จะนำไปสอนเรื่อง “เขียด” ไม่ได้” (Information and Technology Center, Mahamakut Buddhist University, 2012, p.5)

Chaicharoen (2011, p.197) ได้สรุปความหมายของชุดการสอนโดยการวิเคราะห์ความหมายของชุดการสอน ที่ Brahmawong (1980) ได้กล่าวไว้ สรุปว่าชุดการสอนเป็นชุดที่ประกอบไปด้วย คำแนะนำสำหรับการใช้บทเรียน วัตถุประสงค์การเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ พร้อมทั้งสื่อการสอน แบบทดสอบหลังเรียนบรรจุไว้ร่วมกันอย่างเป็นระบบ โดยผ่านการวิเคราะห์ระบบ สร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้เรียนแต่ละคน โดยนำหลักการทางจิตวิทยามาใช้ในการออกแบบเพื่อส่งเสริมให้การเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จะเห็นได้ว่า คำนิยามและคำอธิบายจากนักการศึกษาข้างต้น มีความสอดคล้องในแง่ที่ว่า ชุดการสอนเป็นชุดของสื่อประสมที่นำหลักจิตวิทยามาออกแบบ และผลิตอย่างเป็นระบบ มีจุดประสงค์ที่จะสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ เพื่อให้การเปลี่ยนพฤติกรรมการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

นัยสำคัญที่น่าสนใจเกี่ยวกับการบัญญัติศัพท์และการให้ความหมายของชุดการสอน คือ ราชบัณฑิตยสถาน ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรงในการบัญญัติศัพท์และให้ความหมายศัพท์บัญญัติ ไม่ได้บัญญัติคำว่า ชุดการสอน ชุดการเรียน ชุดการเรียนการสอน ชุดกิจกรรม และชุดกิจกรรมการเรียนรู้ ไว้ใน

พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน แต่ได้บัญญัติคำว่า “ชุดสื่อประสม” “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” และ “ชุดการเรียนรู้” ไว้ นอกจากนี้แล้วราชบัณฑิตยสถานยังได้รวบรวมศัพท์ประเภทเดียวกันไว้เป็นชุดเพื่อสะดวกในการสอบค้น ประกอบด้วย ชุดคำ รวมทั้งหมด 20 ชุดคำ เช่น หลักสูตร (curriculum) การศึกษา (education) การเรียนการสอน (instruction) การเรียนรู้ (learning) การสอน (teaching) และสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา (media and educational technology) เป็นต้น

นัยที่น่าสนใจอีกประการก็คือ ราชบัณฑิตยสถานได้รวบรวมศัพท์ “ชุดสื่อประสม” “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” ไว้ในชุดคำ “สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา” แสดงให้เห็นว่า “ชุดสื่อประสม” “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” เป็นศัพท์บัญญัติเฉพาะทางของสาขาสื่อและเทคโนโลยีการศึกษา ศัพท์บัญญัติทั้ง 3 คำ มีความหมายดังนี้

Multi-media package ชุดสื่อประสม: สื่อสำเร็จรูปที่ออกแบบเบ็ดเสร็จหลายประเภทโดยมีเอกสารแนะนำการใช้ เอกสารเนื้อหา กิจกรรมการเรียนรู้ วิดีทัศน์ แถบบันทึกเสียง แผ่นซีดี โปรแกรมพาวเวอร์พอยต์ (PowerPoint) แผนภูมิ แผนภาพ แผ่นพับ หุ่นจำลอง แนวทางการประเมินผล เป็นต้น บรรจุรวมอยู่ในกล่องหรือกระเป๋าสื่อที่สามารถนำไปใช้ในสถานที่ต่างๆ ได้โดยสะดวก (Royal Institute of Thailand, 2012, p.366)

self-instructional package ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง: สื่อวัสดุช่วยการเรียนรู้ที่จัดรวมไว้เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องเดียวกัน ได้แก่ วัสดุ และเครื่องมือช่วยการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งอาจจัดรวมไว้ในกล่องหรือกระเป๋าสื่อเพื่อความสะดวกในการเคลื่อนย้ายหรือนำไปใช้ในสถานที่ต่างๆ ชุดการเรียนรู้สร้างขึ้นเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง ประกอบด้วย เอกสาร สาระ วิธีการและกิจกรรมการเรียนรู้ แถบบันทึกเสียง แผ่นซีดี (compact disc) รวมถึงเอกสารอธิบายแนวทางการใช้ การทดลอง ทดสอบ และการประเมินผล เมื่อใช้ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเองไปได้ช่วงระยะเวลาหนึ่ง (Royal Institute of Thailand, 2012, p.491)

Learning package ชุดการเรียนรู้: ลักษณะหน่วยการเรียนรู้ที่ครบวงจรในเรื่องใดเรื่องหนึ่งซึ่งได้รับการออกแบบและจัดเป็นชุดสำเร็จรูปให้ผู้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเองหรือผู้สอนนำไปใช้ในการสอนได้ โดยทั่วไปชุดการเรียนรู้ประกอบด้วย วัตถุประสงค์ เนื้อหาสาระ กิจกรรม แบบฝึกหัด เครื่องมือวัดและประเมินผล คำเฉลย สื่อต่าง ๆ และคู่มือการใช้ชุดการเรียนรู้ (Royal Institute of Thailand, 2012, p.329)

2. แนวคิดที่นำไปสู่การผลิตชุดการสอน

การใช้ชุดการสอนในการจัดการเรียนการสอนให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ที่สำคัญที่สุด ผู้ใช้ต้องเริ่มจากการทำความเข้าใจให้ได้เป็นอันดับต้นๆ ว่า แนวคิดว่าด้วยการผลิตชุดการสอนคืออะไร และชุดการสอนมีคุณค่าอย่างไร การทำเช่นนี้จึงจะสามารถทำให้ผู้ผลิตและผู้ใช้ชุดการสอนมีความเข้าใจและซึมซับและแนวคิดและคุณค่าของชุดการสอนได้ Brahmawong (1990, p.105) ได้สรุปว่า “หลักในการผลิตชุดการสอนมีรากฐานมาจาก 1) ทฤษฎีความแตกต่างระหว่างบุคคล 2) ความพยายามที่จะให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางการเรียนรู้ 3) การขยายตัวของแนวคิดสโตนศึกษา และ 4) การเน้นความสำคัญของสภาพแวดล้อมทางการศึกษา”

การผลิตตามแผนจุฬา เป็นระบบการนำสื่อการสอนแบบประสมมาช่วยเพิ่มประสิทธิภาพการสอน ไม่ว่าจะเป็นแบบบรรยาย แบบกลุ่มกิจกรรม หรือการสอนตามเอกัตภาพ ที่เน้นความสำคัญของกระบวนการและผลลัพธ์ของการเรียนการสอนเพื่อช่วยลดบทบาทของผู้สอนจากการเป็นศูนย์กลางของห้องเรียนและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนของตนเองมากขึ้น ชุดการสอนที่ผลิตขึ้นตามแผนจุฬา จะช่วยให้ผู้สอนสามารถถ่ายทอดเนื้อหา ประสบการณ์ที่มีลักษณะเป็นนามธรรมสูง ช่วยสร้างความสนใจของผู้เรียนต่อสิ่งที่กำลังเรียน สร้างความพร้อมและความมั่นใจแก่ครูอาจารย์ ทำให้การเรียนของนักเรียน นักศึกษา เป็นอิสระจากอารมณ์และ

บุคลิกภาพของผู้สอน และจะช่วยทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนการแสดงความคิดเห็น การตัดสินใจ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองและสังคม (Brahmawong, 1990, p.119)

ข้อเสนอแนะสำหรับนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู และอาจารย์ เพื่อการใช้ชุดการสอน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ และชุดการเรียนรู้

จากที่กล่าวมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าโดยเนื้อแท้แล้ว คำว่า “ชุดการสอน” “ชุดการเรียนการสอน” “ชุดสื่อประสม” “ชุดการเรียนรู้” และ “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” นั้นล้วนแล้วแต่มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้โดยอาศัยสื่อเป็นสำคัญ ทั้งนี้ไม่ว่าผู้เรียนหรือผู้สอนจะเป็นผู้ใช้สื่อแต่หากการใช้สื่อนั้นช่วยให้ผู้เรียนมีบทบาทหรือมีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นในการเรียนทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย สังคม และอารมณ์ จนเกิดการเรียนรู้ได้ก็ถือว่าการสอนนั้นเป็น “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ทั้งสิ้น

กล่าวให้เข้าใจง่ายก็คือ การสอนที่ใช้ “ชุดการสอน” “ชุดการเรียนการสอน” “ชุดสื่อประสม” “ชุดการเรียนรู้” และ “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” นั้นล้วนแล้วแต่เป็นการสอนที่ให้ความสำคัญกับ “สื่อ” นั้นเอง

สำหรับการใช้คำว่า “ชุดกิจกรรม” และ “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” นั้น ผู้เขียนเห็นว่า ผู้ใช้คำสองคำนี้ ล้วนแล้วแต่มุ่งให้ความสำคัญกับ “สื่อ” ด้วยเช่นกัน และต้องการเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ใช้สื่อ แต่เกิดความสับสนความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนในหลักการของ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” จึงเรียกชื่อว่า “ชุดกิจกรรม” และ “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้”

อย่างไรก็ตาม นี่ก็ไม่นับว่าเป็นเรื่องผิดปกติแต่อย่างใด ทั้งนี้เนื่องจากการปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์เกี่ยวกับการเรียนการสอน จากหลักการแบบ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้สอนเป็นศูนย์กลาง” มาสู่หลักการแบบ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” ก็เพิ่งได้รับความสนใจอย่างจริงจังและแพร่หลายหลังจากมีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ไม่นานมานี้เอง

จากความเป็นมา ปัญหา สาเหตุ และผลของการใช้คำว่า “ชุดการสอน” “ชุดกิจกรรมการเรียนรู้” และ “ชุดการเรียนรู้” ที่กล่าวมาทั้งหมด ผู้เขียนจึงขอให้ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะที่สำคัญบางประการที่อาจช่วยให้การใช้คำศัพท์ศึกษาศาสตร์ได้ตรงกับความหมายของคำศัพท์ด้วยความเข้าใจที่ชัดเจนและใช้เป็นแนวทางเดียวกัน และใช้ชุดการสอนได้ถูกต้องตามแนวคิด หลักการ และทฤษฎีของชุดการสอน ดังต่อไปนี้

1. ผู้เขียนเสนอให้ใช้คำภาษาไทยว่า “ชุดการเรียนการสอน” และภาษาอังกฤษ ว่า “instructional package” เนื่องจากเหตุผลที่สำคัญสองประการคือ ประการแรก คำว่า “การเรียนการสอน” คำนึงถึงการเรียนรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้แทนการที่ครูเป็นศูนย์กลางในการเรียน “การเรียนการสอน” ครอบคลุมปฏิสัมพันธ์หลายรูปแบบ มิใช่ปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับบุคคลเท่านั้น อาจเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลกับสื่อต่างๆ ก็ได้ และ “การเรียนการสอน” เป็นสถานการณ์ที่มักเกิดขึ้นในชั้นเรียนซึ่งต้องมีทั้งบทบาทของผู้สอนและผู้เรียนแต่เน้นให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนมากกว่าบทบาทของผู้สอน และเหตุผลประการที่สอง คือ พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (Royal Institute of Thailand, 2012) ได้บัญญัติศัพท์ว่า instruction: การเรียนการสอน

2. หากผู้สอนต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ตามกระบวนกรของรูปแบบการเรียนการสอน วิธีสอน หรือเทคนิคการสอนต่างๆ และไม่ได้มุ่งเน้นการเรียนรู้จากสื่อ ควรใช้คำว่า “กิจกรรมการเรียนรู้”

3. หากใช้คำว่า “ชุดการสอน” ผู้สอนจะต้องนิยามให้ตรงกับแนวคิดในยุคแรกเริ่มของชยงค์ พรหมวงศ์ คือหมายถึง สื่อประสมที่พัฒนาขึ้นโดยตรง มีระบบตามวัตถุประสงค์ แนวคิด และเนื้อหาสาระ ชุดการสอนมีวัตถุประสงค์ที่จะสอนเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ และผู้ใช้ “ชุดการสอน” ต้องตระหนักในคุณค่าของการ

ผลิตชุดการสอนที่มีประโยชน์เด่นที่สุดคือ ชุดการสอนช่วยให้การเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นอิสระจากบุคคลิกภาพ อารมณ์ และสุขภาพของผู้สอน และยึดถือหลักการ ทฤษฎีที่ใช้ในการออกแบบชุดการสอน คือ การเรียนรู้เพื่อออบุ (Mastery Learning) ของบลูม การเรียนรู้แบบต่อเนื่อง (Connection Learning) ของธอร์นไคค์ และทฤษฎีการเรียนรู้แบบวางเงื่อนไข (Operant Conditioning) ของสกินเนอร์ (Skinner) (Chaicharoen, 2011) ซึ่งทฤษฎีที่กล่าวมาข้างต้นนี้เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 นักคิดในกลุ่มนี้เชื่อว่า การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสนใจกับ “พฤติกรรม” มาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด สามารถวัดได้และทดสอบได้ (Khaemmani, 2011)

จากอิทธิพลของทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มพฤติกรรมนิยมได้นำมาสู่การออกแบบการสอนในยุค ค.ศ.1950-1970 ที่เราพบในปัจจุบัน ได้แก่ ชุดการสอน บทเรียนโปรแกรม และบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า “ชุดการสอน” เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้สอนยังใช้ทฤษฎีการเรียนรู้ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 20 และเน้นการใช้สื่อประเภทวัสดุและอุปกรณ์

4. ปัจจุบันอยู่ในยุคคริสต์ศตวรรษที่ 21 ทฤษฎีการเรียนรู้ร่วมสมัย คือ ทฤษฎีการสร้างความรู้ด้วยตนเอง (Constructivism) ในกรณีที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนมีบทบาทสำคัญ และใช้เวลาของการเรียนการสอนมาก เพราะผู้เรียนจะต้องเป็นผู้จัดกระทำต่อสิ่งที่เรียนรู้ ใช้กระบวนการเรียนรู้ต่างๆ สร้างความหมาย ความเข้าใจให้แก่ตนเอง โดยครูทำหน้าที่ดูแล อำนวยความสะดวก กระตุ้น และให้คำชี้แนะหรือแนวทางต่างๆ ตามความจำเป็น หรือผู้สอนต้องการลดบทบาทของตนเองลงไปในขณะมีการเรียนการสอน ต้องใช้คำว่า “ชุดการเรียนรู้” การใช้คำว่า “ชุดการเรียนรู้” เผยให้เห็นว่าผู้สอนเน้นการใช้สื่อประเภทวิธีการ ที่จัดเป็นชุดสำเร็จรูปให้ผู้เรียนได้เรียนเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่ม “ชุดการเรียนรู้” เป็นชุดสำเร็จรูปที่เหมาะสมกับความรู้และทักษะประเภทที่ไม่สามารถถ่ายทอดได้ด้วยการใช้สื่อประเภทวัสดุและอุปกรณ์ แต่ใช้สื่อวิธีการเข้ามาช่วยให้ผู้เรียนได้สัมผัสกับประสบการณ์ตรงในสถานการณ์จริงหรือสถานการณ์จำลอง

5. ในกรณีที่ผู้สอนต้องการเน้นสื่อสำเร็จรูปที่ออกแบบเบ็ดเสร็จหลายประเภท สำหรับให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วยตนเองรายบุคคลและรายกลุ่ม ต้องใช้คำว่า “ชุดสื่อประสม” การใช้คำว่า “ชุดสื่อประสม” เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้สอนเน้นการใช้สื่อประเภทวัสดุและอุปกรณ์เช่นเดียวกับ “ชุดการสอน” และ “ชุดการเรียนการสอน”

6. ในกรณีที่ผู้สอนต้องการให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ทั้งในและรือนอกห้องเรียน ผู้เรียนสามารถหาความรู้ด้วยตนเองจากชุดการเรียนจนเกิดความเข้าใจ ต้องใช้คำว่า “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” อย่างไรก็ตาม การใช้คำว่า “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” เป็นการแสดงให้เห็นว่าผู้สอนเน้นการใช้สื่อประเภทวัสดุและอุปกรณ์เช่นเดียวกับ “ชุดการสอน” “ชุดการเรียนการสอน” และ “ชุดสื่อประสม” ด้วยเช่นกัน และมีข้อสังเกตที่น่าสนใจก็คือ พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้จัดคำว่า “ชุดสื่อประสม” และ “ชุดการเรียนรู้ด้วยตนเอง” ไว้ในชุดคำ สื่อและเทคโนโลยีการศึกษา (media and educational technology) อาจเป็นนัยว่ามุ่งเน้นไปที่สื่อ

7. นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู และอาจารย์ต้องสร้างความหมายข้อมูลความรู้เกี่ยวกับศัพท์ศึกษาศาสตร์ให้ลึกซึ้ง โดยเฉพาะความรู้เกี่ยวกับความหมาย และแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่สนับสนุนคำศัพท์เหล่านั้น คำศัพท์ที่สำคัญที่ต้องทำความเข้าใจให้ถ่องแท้ ลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติได้ถูกต้อง คือ หลักการเรียนรู้ที่ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centered learning) และทฤษฎีการสร้างสรรคความรู้หรือสรคนิยม (constructivism) และต้องใช้พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ ฉบับราชบัณฑิตยสถาน เป็นแหล่งอ้างอิง

หลักในการค้นคว้า สร้างความหมาย และอ้างอิงข้อมูลความรู้เกี่ยวกับศัพท์ศึกษาศาสตร์สาขาต่างๆ ให้เป็นแนวทางเดียวกัน

บทสรุป

จากนิยาม แนวคิด หลักการ ทฤษฎีของชุดการสอน หลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่ชัดเจน ตามที่นำเสนอมาแล้วข้างต้น จึงสมควรอย่างยิ่งที่นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู และอาจารย์ ควรจะต้องพิจารณาและตระหนักถึงนิยาม แนวคิด หลักการ ทฤษฎีของชุดการสอน และหลักการจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ให้ชัดเจน เพราะนิยาม แนวคิด หลักการ ทฤษฎี เปรียบเสมือนเป็นข้อตกลงเบื้องต้น (assumption) ที่เป็นข้อตกลงที่เป็นที่ยอมรับ เป็นหลักคิด หลักปฏิบัติ ของแต่ละคำศัพท์ หากนำคำศัพท์ไปใช้โดยละเลยข้อตกลงเบื้องต้นก็จะทำให้เหมือนเป็นการนำไปสู่การปฏิบัติที่ไม่เหมาะสม ส่งผลทำให้งานวิจัย วิทยานิพนธ์ การศึกษาค้นคว้าอิสระ หรือผลงานทางวิชาการ ขาดความน่าเชื่อถือ เพราะมีจุดอ่อนและข้อบกพร่องมาก นักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู และอาจารย์จึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจนิยาม แนวคิด หลักการ ทฤษฎีของแต่ละคำศัพท์ให้เข้าใจ อย่างถ่องแท้ ลึกซึ้ง และเพียงพอ โดยเฉพาะ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง”

กล่าวให้ถึงที่สุด ต้นเหตุของปัญหา คือ ความคลาดเคลื่อนในนิเทศน์ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” นั่นเอง หากนักวิชาการด้านหลักสูตรและการสอน นักการศึกษา ครู และอาจารย์ยังเข้าใจคำศัพท์นี้ไม่ชัดเจน การปรับเปลี่ยนการศึกษาด้วยกระบวนทัศน์ “การจัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” คงยากที่จะมีพื้นที่ที่ยั่งยืน และคุณภาพของเด็กและเยาวชนไทย และคุณภาพการศึกษาของสังคมไทย ก็คงยากที่จะเกิดขึ้นได้ทั่วทั้งสังคม

References

- Brahmawong, C. (1980). Communication Process and Instructional Media System in *Educational Technology and Communication Syllabus Code 27703 Unit 1-8, Volume 1*. School of Educational Studies, Sukhothaimathirath Open University, Nonthaburi: STOU Press. (in Thai)
- Brahmawong, C. (1990). Instructional Package for Elementary Education in *Instructional Media for Elementary Education Syllabus Code 27703 Unit 1-7, volume 1* (9th ed.). School of Educational Studies, Sukhothaimathirath Open University, Nonthaburi: STOU Press. (in Thai)
- Chaicharoen, S. (2011). *Educational Technology: Principle Theories to Practices*. Khon Kaen: Klangnanawittaya Press. (in Thai)
- Hongthong, K. (2003). *The development of learning package toward the community law for ninth grade student*. (Master thesis, Silpakorn University). (in Thai)
- Information and Technology Center, Mahamakut Buddhist University. (2012). *Curriculum Vitae: Prof. Dr. Chaichong Brahmawong*. Retrieved January 16, 2016, from <http://oldict.mbu.ac.th/th/index.php?option=com> (in Thai)

- Khaemmani, T. (2011). *Instruction Science: Knowledge for Efficiency Learning Process* (14th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University Press. (in Thai)
- Marksub, V. (2012). *Development of Science Learning Packages for Secondary Students by Utilizing the Ekkamai Science Center for Education*. (Master thesis). Bangkok: Srinakharinwirot University. (in Thai)
- Royal Institute of Thailand. (2012). *Royal Institute Dictionary of Education*. Bangkok: Royal Institute of Thailand. (in Thai)